

บทคัดย่อ

ชลบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกที่มีแรงงานต่างด้าวมาขึ้นทะเบียนขอใบอนุญาตทำงานจำนวนมาก โดยสถิติเป็นอำเภอที่มีแรงงานต่างด้าวมาลงทะเบียนมากที่สุด คือ 4,565 คน และอาชีพที่มาลงทะเบียนมากที่สุดในจังหวัดชลบุรีก็คือ อาชีพประมงทะเลและกิจกรรมต่อเนื่อง โดยมีจำนวนถึง 4,893 คน สภาพความเป็นจริงนี้ทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการดำรงชีวิตและสภาพการทำงานของแรงงานต่างด้าวในอาชีพประมงทะเล รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานกับประชาชนในท้องถิ่น รูปแบบการรวมกลุ่มในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆของแรงงาน ผลกระทบจากนโยบายของรัฐในด้านสวัสดิการและการให้ความคุ้มครองที่มีผลต่อแรงงาน เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและการให้ความช่วยเหลือแก่แรงงานต่างด้าวในอาชีพประมงทะเลแรงงานต่างด้าวในอาชีพประมงทะเล

ผู้วิจัยอาศัยกรอบคิดเรื่องสถานการณ์และแนวโน้มของแรงงานต่างชาติไร้ฝีมือในประเทศไทย ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามาในประเทศไทยของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน และแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่นของแรงงานต่างชาติ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการพูดคุย สอบถาม การสังเกต และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ด้วยแบบสอบถาม โดยทำการเลือกตัวอย่างแรงงานต่างด้าวที่ประกอบอาชีพประมงทะเลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเขตด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (specific random sampling) ประมาณ 10-15 คน

ผลการศึกษาพบว่า แรงงานต่างด้าวทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 20-35 ปี ส่วนใหญ่มีสัญชาติพม่าและกัมพูชา เส้นทางเข้ามาทำงานอาชีพประมงนั้น กรณีแรงงานกัมพูชาจะนั่งเรือมาจากเกาะกงประเทศกัมพูชา มาถึงฝั่งที่จังหวัดตราด ซึ่งจะมีนายหน้าที่เป็นคนกัมพูชาติติดต่อให้นายหน้าคนไทยนำรถยนต์มารับ โดยแรงงานเหล่านี้จะเสียค่านายหน้าประมาณ 3,000-4,000 บาท ส่วนกรณีแรงงานพม่าจะมาทางชายแดนแถบอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยจะมีนายหน้าคนไทยมารับ ต่อจากนั้นจะมีการส่งแรงงานต่างด้าวไปทำงานตามสายอาชีพต่างๆ โดยนายหน้าจะเก็บค่าหัวตามระยะทาง เช่น ถ้ามาทำงานที่กรุงเทพฯ หรือปริมณฑลจะเก็บค่าหัวประมาณ 5,000 บาท/คน หรือถ้ามาทำงานในจังหวัดชลบุรีจะเก็บค่าหัวประมาณ 6,000 บาท/คน

รายได้ของแรงงานต่างด้าวในอาชีพประมงจะไม่ค่อยแน่นอน ขึ้นอยู่กับปริมาณของสัตว์น้ำที่จับได้ในแต่ละครั้ง โดยนายจ้างจะจ่ายให้ร้อยละ 3 ของรายได้ทั้งหมดในแต่ละครั้งที่จับสัตว์น้ำได้ รวมแล้วจะได้รับเงินประมาณเดือนละ 3,000-4,000 บาท ซึ่งจะไม่ค่อยเหลือเงินส่งไปยังบ้านเกิด เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากมาย เช่น ค่าเช่าบ้านตึกประมาณเดือนละ 1,500 บาท ที่เหลือก็จะเป็นค่าอาหารและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ยกเว้นบางคนที่ไม่เสียค่าเช่าบ้าน ค่าอาหาร เพราะอยู่กินบนเรือ นายจ้างต้องออกค่าใช้จ่ายต่างๆที่ใช้บนเรือ และเมื่อต้องการส่งเงินที่เหลือกลับบ้านก็ต้องฝากไปกับคนที่มีพาสปอร์ต โดยจะเสียเงินค่าส่งให้กับผู้รับฝากเงินร้อยละ 10 ของเงินทั้งหมด

แรงงานบางรายถูกโกงโดยนายจ้างและได้เรือ ในด้านการซั่งน้ำหนักของสัตว์น้ำ เช่น เมื่อจับสัตว์น้ำได้ 20,000 กิโลกรัม นายจ้างก็จะบอกว่าได้ 18,000 กิโลกรัม ซึ่งจะทำให้น้ำหนักขาดไปจากความเป็นจริง ซึ่งจะทำให้เปอร์เซ็นต์ส่วนแบ่งแรงงานน้อยลงไปด้วย

การทำอาชีพประมงต้องพบความเสี่ยงในหลายด้าน เช่น ด้านชีวิตและทรัพย์สิน ต้องเสี่ยงกับปัญหาลมพายุซึ่งอาจทำให้เรือล่ม หรือด้านการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะแรงงานบางคนเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย ทำให้เขามีความเสี่ยงต่อการถูกจับกุม และถึงแม้จะลงทะเบียนมีบัตรก็อาจถูกจับกุมไปเรียกค่าไถ่ โดยตำรวจในท้องที่จะร่วมกับตรวจคนเข้าเมืองมาจับ แรงงานที่ไม่มีบัตรหรือมีบัตร แต่หา นายจ้างไม่ได้จะถูกพาไปปล่อยแถบชายแดน ถ้าใครต้องการที่จะเข้ามาทำงานในชลบุรีอีกก็ต้องเสียเงินให้เจ้าหน้าที่เหล่านี้จำนวน 4,000-6,000 บาท/คน ส่วนคนที่ไม่มีเงินก็จะถูกไล่กลับเข้าประเทศของเขาไป นอกจากนั้น แรงงานยังต้องคอยหลบหนีปัญหาการทะเลาะวิวาท ซึ่งส่วนใหญ่แล้วคนไทยที่เป็นคนในท้องถิ่นมักจะเข้ามาหาเรื่องเขา เพราะไม่ว่าเขาจะทำผิดหรือทำถูก แรงงานต่างดาวก็ต้องผิดอยู่ทุกครั้ง พวกเขาไม่มีสิทธิที่จะมีปากมีเสียงได้เพราะเขาเป็นแค่ผู้อาศัยในประเทศไทยเท่านั้น